

Kyrkogatan

Fornlämning L1985:5812, Fristaden 1:6, Eskilstuna socken & kommun,
Södermanlands län. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning.

Lars Norberg

Sammanfattning

I augusti-september år 2025 utförde Sörmlands Arkeologi AB en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning i Kyrkogatan i Eskilstuna. Området var beläget inom fornlämning L1985:5812 och delvis i närheten av Fors kyrka. Undersökningen genomfördes eftersom Eskilstuna Energi & Miljö AB ansökt om tillstånd för schaktning i området.

Fornlämning L1985:5812 utgörs av stadslager med lämningar från medeltid och nyare tid. Inom området förekommer även lämningar från järnålder. Fors kyrka består av ett romanskt långhus med tillbyggnader under medeltid och nyare tid. Här har tidigare identifierats lämningar efter den äldsta stenkyrkan, samt spår efter en äldre träkyrka daterad till 1000-talet, samt ett femtiotal jordbegravningar daterade till sen vikingatid fram till 1800-talet.

De ytor som berördes i samband med den arkeologiska insatsen var helt urschaktade i samband med tidigare ledningsarbeten. Inget av arkeologiskt intresse påträffades vid den nu aktuella insatsen.

Rapporten laddas ned via
www.sormlandsarkeologi.se

eller beställs från

Sörmlands Arkeologi AB
Tideliussgatan 37
118 69 Stockholm

mail@sormlandsarkeologi.se

Grafisk form och layout: Lars Norberg
Kart- och ritmaterial: Lars Norberg

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

© Sörmlands Arkeologi AB
Nyköping 2025

Innehåll

Sammanfattning 2

Inledning 4

Syfte 4

Genomförande 4

Resultat 4

Referenser 5

Administrativa uppgifter 5

Bilagor 6

Bilaga 1. Utdrag ur Sverigekartan med undersökningens belägenhet. Skala 1:1 000 000.

Bilaga 2. Utdrag ur Terrängkartan med undersökningens belägenhet. Skala 1:50 000.

Bilaga 3. Utdrag ur Fastighetskartan & StadGis för Eskilstuna (2021) med undersökningens belägenhet. Skala 1:1000.

Bilaga 4. Utdrag ur Fastighetskartan & StadGis för Eskilstuna (2021) med undersökningens belägenhet. Skala 1:500.

Bilaga 5. Fotodokumentation.

Inledning

I enlighet med länsstyrelsens beslut (1st dnr 3259-2025) har Sörmlands Arkeologi AB utfört en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning inom del av fornlämning L1985:5812, fastigheten Fristaden 1:6 i Eskilstuna kommun, Södermanlands län (bilaga 1-4).

Undersökningen utfördes eftersom Eskilstuna Energi och Miljö AB planerar att utföra relining av en vattenledning i Kyrkogatan. Då två av schaktgroparna berörde L1985:5812 fattade Länsstyrelsen i Södermanland beslut om att en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning skulle utföras. Fältarbetet genomfördes 2025-08-25 & 2025-09-03. Projektledare samt fält- och rapportansvarig var Lars Norberg, arkeolog vid Sörmlands Arkeologi AB.

Fornlämning L1985:5812 utgörs av stadslager med lämningar från medeltid och nyare tid. Söder om Fors kyrkopark löper Svealandsbanan över en järnvägsbro som korsar den intilliggande Eskilstunaån. Inför brobygget genomfördes år 1993 arkeologiska undersökningar då det bland annat påträffades bebyggelse lämningar daterade till äldre järnålder, vikingatid, medeltid och nyare tid (Persson 1997).

Den närbelägna Fors kyrka består av ett romanskt långhus med tillbyggnader under medeltid och nyare tid. Här har tidigare identifierats lämningar efter den äldsta stenkyrkan, samt spår efter en äldre träkyrka daterad till 1000-talet. I topografisk mening utgörs omgivningarna kring kyrkan av ett flackt parkliknande område med gräsmattor och gångstråk. Kyrkogården togs ur bruk under 1800-talets först halva, varefter kyrkogårdsmuren revs kring mitten av 1800-talet (Ljung 2006). Vid ledningsarbeten strax norr om kyrkan påträffades år 1995 ett femtiotal jordbegravningar daterade till sen vikingatid fram till 1800-talet (ibid., 2006).

Syfte

Syftet med den arkeologiska insatsen var att löpande undersöka och dokumentera mindre komplicerade lämningar inom de delar av fornlämning som berörs samt att ta tillvara fynd och daterbart material.

Genomförande

Inledningsvis öppnades schaktgrop 2 i korsningen Kyrkogatan–Nygatan. På grund av trafiksituationen grävdes schaktet nattetid. En vinkelrät cirka 14 x 2,0–2,5 meter stor yta öppnades centralt i korsningen med hjälp av grävmaskin (S2).

Därefter öppnades schaktgrop 1 förlagd till en yta intill och direkt öster om Kyrkogatan, det vill säga inom ett gång- och cykelstråk beläget kanten av Fors kyrkopark (S1). Här öppnades ett drygt 5,5 x 3 meter stort schakt ned till ett djup om cirka 2,5 meter.

Schakten dokumenterades med RTK-GPS samt genom beskrivningar i text och fotografering (bilaga 3, 4 & 5).

Resultat

Under asfalten i schakt 2 vidtog 0,5–1,0 meter tjocka fyllnadsmassor i form av naturgrus. Därunder följde en utfyllnad i form av grusig sand. Schaktdjupet uppgick till mellan 2,5–3,0 meter. I botten fanns en ventil och befintliga rörledningar. Undergrunden utgjordes av blålera. Även i schakt 1 befanns området sedan tidigare vara helt urschaktat och utfyllt med kross och därunder sand. I botten fanns en ventil samt en cirka 0,6 meter bred rörledning.

De ytor som berördes i samband med den arkeologiska insatsen var helt urschaktade i samband med tidigare ledningsarbeten. Inga spår av vare sig äldre lämningar eller fynd påträffades.

Referenser

Ljung, Jan-Åke. 2006. *Från gårdskyrka till sockenkyrka*. Södermanland, Fors socken, Eskilstuna stad, Västermarksgatans södra delar, Kyrkogatan förbi Kyrkoparken, Fors kyrkopark samt delar av kvarteret Forsen 8, RAÄ 556. RAÄ. *UV-Mitt rapport 2005:22*. Stockholm.

Persson, Boije. 1997. *Bebyggelselämningar i Forsen 8, Eskilstuna*. RAÄ. *UV Mitt, rapport 1998:112*. Stockholm.

Administrativa uppgifter

Projektnummer Sörmlands Arkeologi AB: 2507

Länsstyrelsens dnr: 3259-2025

Tid för undersökningen: 2025-08-25 & 2025-09-03

Personal: Lars Norberg

Län: Södermanland

Kommun: Eskilstuna

Socken: Fors (Eskilstuna)

Fastighet: Fristaden 1:6

Belägenhet: N 6581990,264, E 586113,959

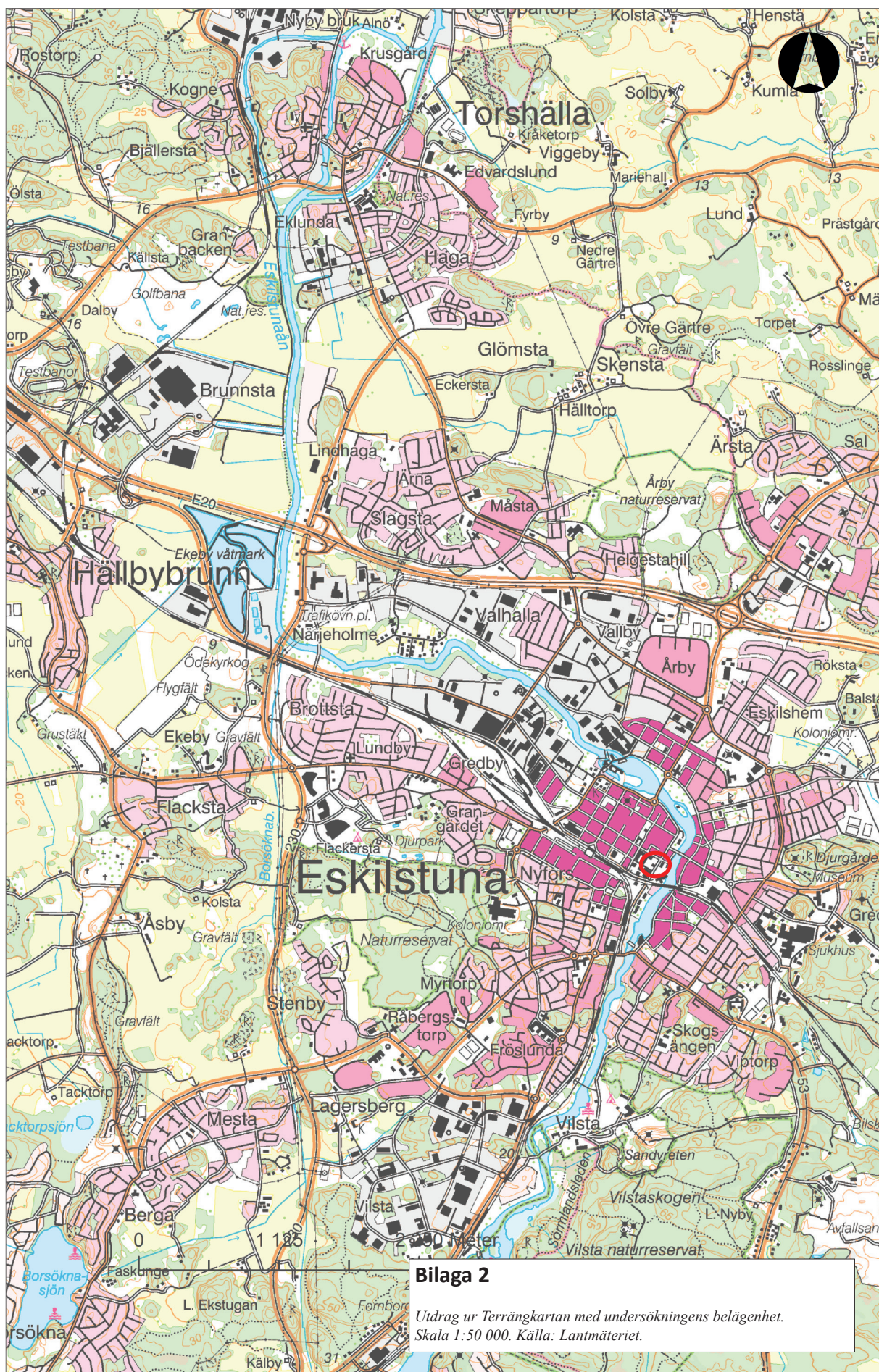
Koordinatsystem: SWEREF99 TM

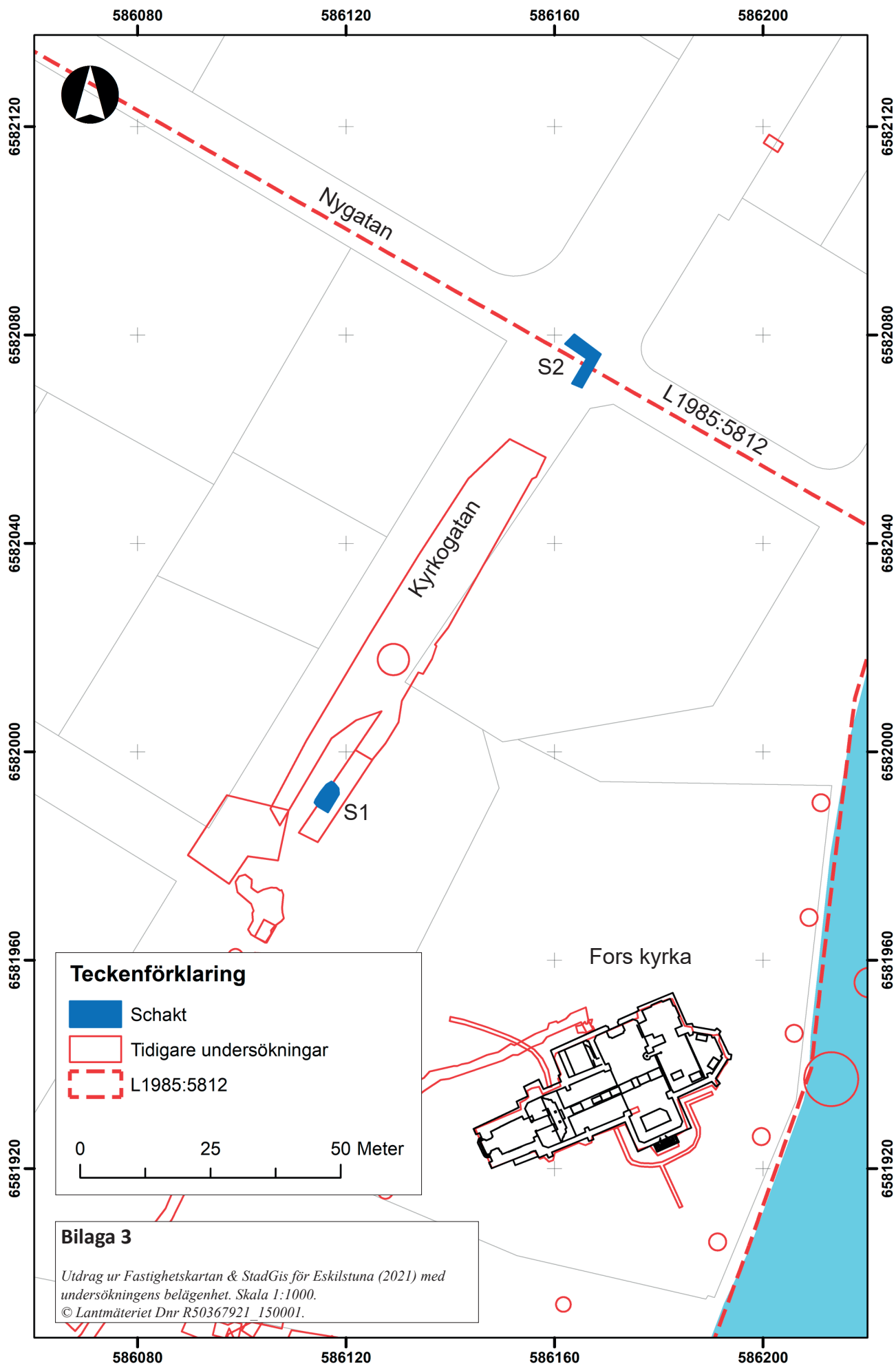
Höjdsystem: RH 2000

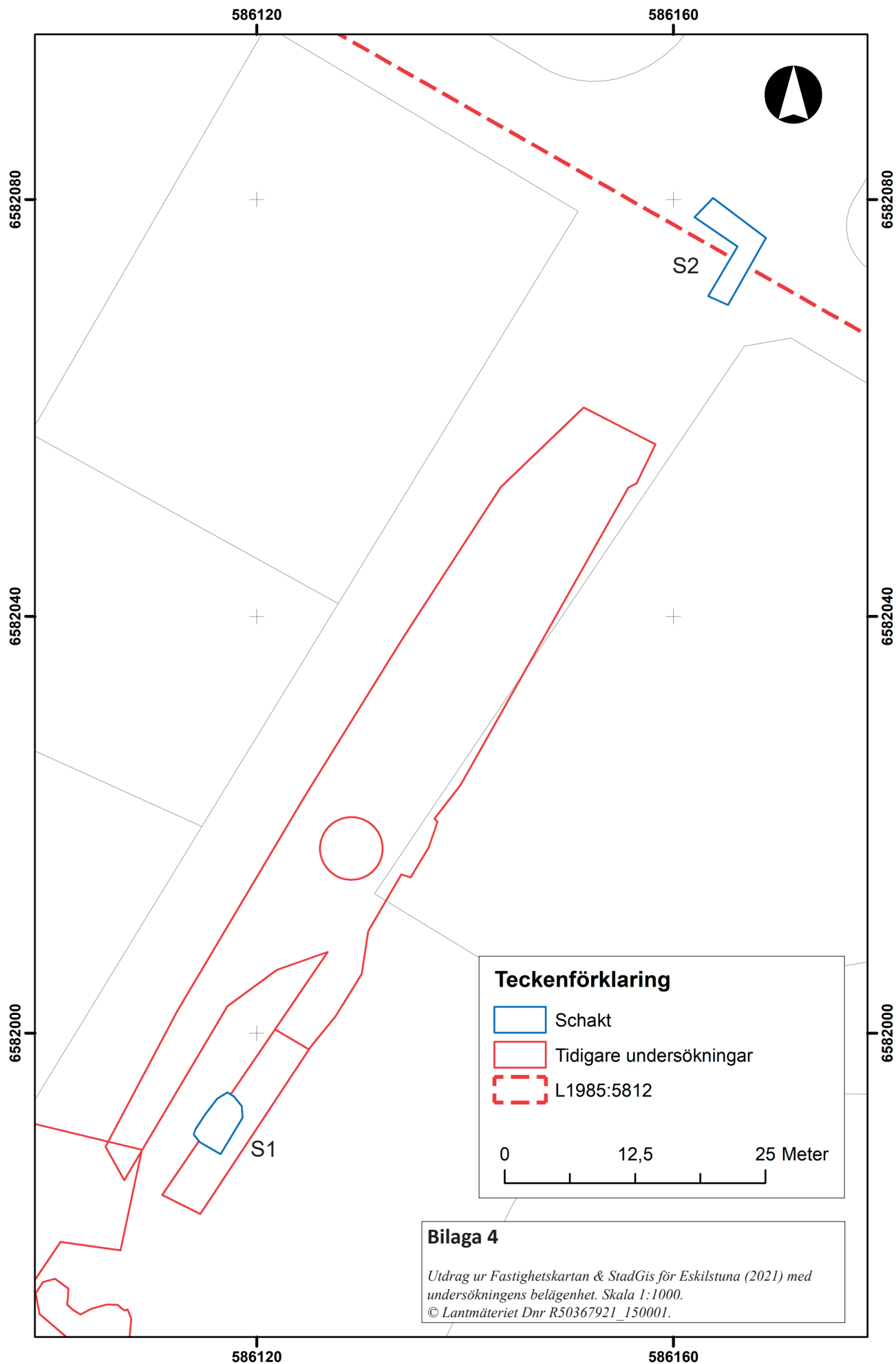
Undersökt yta: Ca 42 m²

Inget analogt dokumentationsmaterial utöver rapporten föreligger. Digital dokumentation förvaras hos Sörmlands Arkeologi AB i väntan på meddelande från ATA angående rutiner för leverans av digitalt material. Inga fynd tillvaratogs.

Bilaga 5. Fotodokumentation

Schaktgrop 2 före grävning. Foto mot nordväst; Lars Norberg 2025, Sörmlands Arkeologi AB.

Ett delvis vattenfyllt schakt med undergrund i form av blålera synlig i den bortre delen (S2). Foto mot ostsydost; Lars Norberg 2025, Sörmlands Arkeologi AB.

Schakt 2 grävt i botten med ventilen synlig i förgrunden. Foto mot ostsydost; Lars Norberg 2025, Sörmlands Arkeologi AB.

*Schaktgrop 1 före grävning. Foto mot nordost:
Lars Norberg 2025, Sörmlands Arkeologi AB.*

*Schaktgrop 1 med ventil och del av rörledning
framtagen före grävning. Foto mot sydväst:
Lars Norberg 2025, Sörmlands Arkeologi AB.*

*Läget för schaktgrop 1 med kyrkogatan i
förgrunden. I bakgrunden anas Fors kyrka
bakom lövträden. Foto mot öster: Lars Nor-
berg 2025, Sörmlands Arkeologi AB.*

